

Βιβλιοθήκης, τῶν ὁποίων ἡ ἀπόδοση στὸν Προδρόμο δὲν ἔγινε ὡς τώρα γενικά ἀποδεκτή⁹. Τὸ μείγμα λουκιανικῆς σάτιρας καὶ ἐπαιτητικῆς ποιήσης ἀπαντᾷ ἐπίσης στὰ τέσσερα «Πτωχοπροδρομικά», μέ τὴν ἐνσυνείδητη μεταχείριση τῆς δημῶδους γλώσσας «τῆς πιάτσας» τῆς ἐποχῆς¹⁰. Τὸ πρόβλημα τῆς πατρότητας τῶν ποιημάτων αὐτῶν παραμένει ὀξύ. Ἐνδεικτικὸ ὅμως εἶναι ἡ περίπτωση τοῦ ἔμμετρου γραμματοῦ πού ἀπηύθυνε ὁ Θεόδωρος Προδρόμος στὸν αὐτοκράτορα Μανουήλ τὸν Α΄ στὰ 1149, γραμμένου στὴ δημῶδη γλώσσα¹¹.

Οἱ ἀναμφισβήτητες σάτιρες τοῦ Προδρόμου ἀποτελοῦν μικρὴ ποσότητα τῆς παραγωγῆς τοῦ πολυμαθοῦς καὶ πολυγράφου αὐλικοῦ. Ἡ ἱστορικὴ τους σημασία ὅμως στηρίζεται σέ δύο γεγονότα. Πρῶτο, ἡ σάτιρα ὅπως καὶ τὸ μυθιστόρημα εἶναι γραμματειακά εἶδη τῆς ὄψιμης ἀρχαιότητος πού ἀναδιώνουν ξαφνικά στὸ δωδέκατο αἰῶνα, ὕστερα ἀπὸ ὀχτῶ περίπου αἰῶνες σιωπῆς. Εἶναι ἄρα συμπτώματα τῆς γενικότερης πολιτισμικῆς ἀναμέτρησης πού σημειώνεται κατὰ τὴν ἐποχὴ τῶν Κομνηνῶν, ὕστερα ἀπὸ τὴ συντριπτικὴ ἥττα στὴ μάχη τοῦ Μαντζικέρτ (στὰ 1071) καὶ τὴν οὐσιαστικὴ ἀπώλεια ὀλόκληρης τῆς Μικρᾶς Ἀσίας πού ἀκολούθησε. Δεύτερο, συγγενεῦουν, θεματικά καὶ ὑφολογικά, ὅπως ἤδη διαπιστώσαμε, μέ τὰ *Πτωχοπροδρομικά* πού, ἄσχετα ἀν εἶναι ἔργο τοῦ Προδρόμου ἢ ὄχι, σημαδεύουν κρίσιμο στάδιο στὴν ἀνάπτυξη τῆς νεώτερης ἑλληνικῆς λογοτεχνίας μέ βάση τὴν ὀμιλούμενη γλώσσα. Ἀντιπαραθέτοντάς τα μέ τὰ ἄλλα λογοτεχνικά πειράματα τῆς ἐποχῆς, καταλαβαίνουμε ὅτι ἡ νεώτερη ἑλληνικὴ γραμματεία δὲν ξεκίνησε τόσο αὐτοτελῆς ἢ τόσο αὐθόρμητη ὅσο διαφαίνεται ἀπὸ τίς ἀνθολογίες καὶ ἱστορίες τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας.

Ἡ ἀντιπαράθεση τῶν σατιρικῶν κειμένων τοῦ Προδρόμου μέ τὰ *Πτωχοπροδρομικά*, πού ἀκολουθεῖ, στρέφεται γύρω ἀπὸ τὴ θεματικὴ ἀντίθεση πλούσιου - φτωχοῦ καὶ γραμματισμένου - ἀγράμματος, πού συνυφαίνεται καὶ στίς δύο ὁμάδες κειμένων

9. Δώδεκα μόνο ποιήματα ἀπὸ τὴ συλλογὴ αὐτὴ ἔχουν ἐκδοθεῖ: S. Bernardinello, *Theodori Prodromi de Manganis*, Università di Padova: Studi Bizantini e Neellenici, ἀρ. 4 (Padova 1972). Βλ. σχετικὰ: A. Kazhdan and S. Franklin, *Studies on Byzantine literature of the eleventh and twelfth centuries* (Cambridge / Paris 1984), σσ. 87-114, καὶ Beaton, «The rhetoric of poverty», σσ. 12-25.

10. D.C. Hesselting, H. Pernot, *Poèmes prodromiques en grecque vulgaire* (Amsterdam 1910). Βλ. σχετικὰ: M. Alexiou, «The poverty of écriture and the craft of writing: towards a reappraisal of the Prodromic poems», *Byzantine and Modern Greek Studies* 10 (1986-87), 1-40, R. Beaton, «The rhetoric of poverty» καὶ «De vulgari eloquentia in twelfth-century Byzantium», στὸν τόμο: *Byzantium and the West, c. 850-c. 1200* (ἐπιμ. J. Howard-Johnston) (Gran Canaria 1988), St. Alexiou, «Bemerkungen zu den 'Ptochoprodromika'», στὸν τόμο: *Neograeca Medii Aevi: Text und Ausgabe* (ἐπιμ. H. Eideneier) (Köln 1987), σσ. 19-24, καὶ H. Eideneier, «Der PTOCHOPRODROMOS in schriftlicher und mündlicher Überlieferung», στὸν *Idio τόμο*, σσ. 101-17.

Ἰδιαίτερα ἐνδεικτικὴ γιὰ τὸ θέμα τοῦ παρόντος ἀρθροῦ εἶναι ἡ διαπίστωση τοῦ καθηγητῆ Στυλιανοῦ Ἀλεξίου ὅτι οἱ μετρικὲς διαφορὲς ἀνάμεσα στὰ *Πτωχοπροδρομικά* καὶ στὰ ὑπόλοιπα ἔργα τοῦ Προδρόμου (ἱστορικὰ ποιήματα) δὲν ὀφείλονται στὰ ὑφολογικά χαρακτηριστικὰ διαφοροετικῶν συγγραφέων, ἀλλὰ ἀπλούστατα στὴ διαφορὰ τοῦ ἀντίστοιχου γλωσσικοῦ ἰδιώματος.

11. A. Majuri, «Una nuova poesia di Teodoro Prodromo», *Byzantinische Zeitschrift* 23 (1913-19), 397-404.